ПРИЈЕДЛОГ

РЕПУБЛИКА СРПСКА
ОПШТИНА НЕВЕСИЊЕ
СКУПШТИНА ОПШТИНЕ

Цара Душана 44, 88 280, Тел. 059/601-011, 059/602-796 и 059/610-337, факс 059/601-018, е-пошта
nacelnik.nevesinje@gmail.com, www.opstinanevesinje.rs.ba

ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ КАРЦИНОМА ГРЛИЋА МАТЕРИЦЕ И ДОЈКЕ ОПШТИНЕ НЕВЕСИЊЕ (2026–2030)

ГЛАВА I: УВОД И СВЕУБУХВАТНА АНАЛИЗА ТРЕНУТНОГ СТАЊА

1. Географски, демографски и социо-економски контекст општине Невесиње

Општина Невесиње, смјештена у југоисточном дијелу Републике Српске, карактерише се специфичним географским и привредним одликама које директно утичу на организацију и доступност здравствене заштите. Према процјенама, на подручју општине живи значајан проценат становништва у руралним и дисперзованим сеоским насељима, што представља физичку баријеру за редован долазак на превентивне прегледе.

Социо-економска структура општине, удаљеност од здравствене установе, смањена информисаност, традиционалне баријере, недостатак систематких прегледа, довео је до повећања броја обољелих од карцинома грлића материце и дојке. Заједнички рад општине, удружења, здравствених установа и школе може у многоме допринијети у јачању свијести жена о превенцији болести, а у самом циљу смањити број обољелих.

2. Тренутни капацитети локалног здравственог система

Примарну здравствену заштиту на територији општине пружа ЈЗУ Дом здравља Невесиње и ЈЗУ Болница Невесиње, што даје темељ узајамној сарадњи, а све у корист пацијената и пружања што квалитетније здравствене заштите.

Кадровска структура: Гинеколошка амбуланта функционише кроз рад три гинеколога, једног из Дома здравља и два из болнице, те кроз рад стално запослене медицинске сестре-бабице.

Такође, радиолошка служба Дома здравља и Болнице Невесиње раде у међусобној сарадњи три љекара-радиолога и медицинског техничара.

Техничка опремљеност: Постојећа медицинска опрема задовољава све савремене видове пружања примарне здравствене заштите. Посједује савремени ултра звук, колпоскоп, сву опрему за обављане комплетних гинеколошких прегледа и ултразвука дојки. У обе установе недостаје мамограф што сматрамо недостатком.

3. Епидемиолошки профил и препознати изазови

На локалном нивоу евидентан је недостатак централизованог, дигитализованог регистра за карциноме женских репродуктивних органа и дојке. Подаци се прикупљају фрагментарно, што отежава прецизно дугорочно планирање.

Кључни изазови који оправдавају доношење овог акционог плана су:

1. **Ниска здравствена писменост и табуизација:** У руралним срединама општине Невесиње преглед гинеколога се и даље неријетко одгађа све до појаве јасних, алармантних симптома (крварење у постменопаузи, болови), када је болест често у узнапредовалом стадију.
2. **Синдром "неодласка љекару без пријеке потребе":** Фокус жена, нарочито у сеоским домаћинствима, усмјерен је на пољопривредне и кућне послове, док се властито здравље ставља у други план.
3. **Непокривеност скринингом:** Процјењује се да више од 60% жена старијих од 35 година на подручју Невесиње није урадило ПАПА тест, узв дојки и мамографију у посљедње три године, што ствара високоризичну групу за развој инвазивног карцинома грлића материце и дојке.

ГЛАВА II: ВРИЈЕДНОСТИ, ПРИНЦИПИ И ВРЕМЕНСКИ ОКВИР ПЛАНА

Овај документ почива на принципима универзалне доступности, родне равноправности, социјалне инклузије и мултисекторске сарадње. Свака жена на подручју општине Невесиње, без обзира на мјесто становања, социјални статус или запослење, мора имати једнак приступ превентивним услугама.

Кључни партнер и носилац оперативних активности на терену у сарадњи са здравственим институцијама је Удружење жена Херцеговка, које је кроз кампању „Одговорна према себи“ већ покренуло јавни дијалог о превенцији и важности очувања здравља репродуктивних органа у овој локалној заједници.

Локални акциони план обухвата петогодишњи период (2026–2030) и имплементираће се кроз три сукцесивне фазе:

- **Фаза 1: Припрема и сензибилизација (2026):** Фокус на медијске кампање, едукацију кадра, успостављање протокола.
- **Фаза 2: Масовна имплементација и скрининг (2027–2028**): Покретање организованих позивних скрининга, мобилног мамографа и договорених амбулантних прегледа.
- **Фаза 3: Евалуација и одрживост (2029–2030):** Анализа постигнутих резултата, стабилизација система и прелазак на трајно системско финансирање.

ГЛАВА III: СТРАТЕШКЕ ОБЛАСТИ, ЦИЉЕВИ И ОПЕРАТИВНЕ МЈЕРЕ

СТРАТЕШКА ОБЛАСТ 1:
Едукација, подизање свијести и здравствено описмењавање локалне заједнице

Стратешки циљ 1:

Успостављање трајног и видљивог система информисања који ће резултирати тиме да 90% жена на подручју општине буде упознато с факторима ризика и значајем раног откривања гинеколошких карцинома и карцинома дојке до краја 2028. године.

Оперативне мјере и активности:

- Мјера 1.1: Едукативне трибине и радионице на терену. У непосредној организацији Удружења жена „Херцеговка“ Невесиње, креираће се мобилни тимови (састављени од активисткиња удружења, љекара и медицинских сестара) који ће одржати најмање 6 трибина годишње у просторијама школа, мјесних заједница или домова културе у руралним дијеловима општине. Радионице ће се фокусирати на директан разговор, разбијање

предрасуда и страха од гинеколошких прегледа. На првом радном састанку са начелником општине Невесиње планирано је обезбједити долазак мобилног мамографа што ће апсолутно повећат број прегледа и олакшати женама које су до тада морале ићи на прегледе ван општине.

- Мјера 1.2: Институционална едукација у образовном систему. У сарадњи са Средњошколским центром "Алекса Шантић" увести обавезне вршњачке и стручне едукативне радионице за ученике првог разреда средње школе. Фокус предавања биће на репродуктивном здрављу, превенцији полно преносивих болести и улози ХПВ-а у настанку карцинома грлића материце.
- Мјера 1.3: Дигитална и аналогна информативна кампања. Израда и дистрибуција намјенског инфо-материјала под слоганом „Одговорна према себи“. Подјела брошура вршиће се на Инфо-штандовима у центру града. Кампања ће се емитовати и путем Радио Невесињу и на тај начин ће бити обезбјеђена информација свим грађанима Невесиња.

СТРАТЕШКА ОБЛАСТ 2:

Унапређење доступности примарне дијагностике и организовани скрининг програми

Стратешки циљ 2:

Повећање стопе обухвата циљне популације жена (20–65 година) редовним ПАПА тестовима на 70%, обезбјеђивање доступности гинеколошког ултразвука, преглед радиолога за ултра звук дојки што већег броја жена и обезбједити мобилни мамограф, унутар локалне заједнице.

Оперативне мјере и активности:

- Мјера 2.1: Увођење "Дана отворених врата за здравље жена". Дом здравља и Болница Невесиње ће увести праксу да једна субота у мјесецу буде организована као дан за превентивне гинеколошке прегледе. Током ових дана, гинеколошки прегледи, ултразвук и ПАПА тестови обављаће се без упутнице и потпуно бесплатно, укључујући и здравствено неосигуране жене.

- Мјера 2.2: активирање рада постојећег Скрининг регистра и система позивања преко локалне базе података унутар информационог система Дома здравља. Медицинске сестре ће проактивно, телефонским позивом или слањем писмених позивница на кућну адресу, позивати жене које нису обавиле гинеколошки преглед дуже од три године. Активисткиње Удружења жена „Херцеговка“ пружаће подршку у анимирању и директном контакту са женама које се не одазову на први позив.

СТРАТЕШКА ОБЛАСТ 3:
Имунизација и примарна превенција (ХПВ вакцинација)

Стратешки циљ 3: Постизање стопе имунизације против Хуманог папилома вируса (ХПВ) од најмање 60% међу дјевојчицама и дјечацима циљног узраста (9–17 година) на територији општине Невесиње до 2030. године.

Оперативне мјере и активности:

- Мјера 3.1: Кампања сензибилизације родитеља о ХПВ вакцинацији. Организоваће се тематски родитељски састанци у сарадњи са савјетима родитеља основних и средњих школа. На састанцима ће педијатри, гинеколози и представници Удружења жена „Херцеговка“ отворено разговарати с родитељима, елиминисати дезинформације и промовисати бесплатну деветовалентну ХПВ вакцину коју обезбјеђује Институт за јавно здравство Републике Српске.

ГЛАВА IV: ФИНАНСИЈСКИ ОКВИР И БУЏЕТ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА (Годишњи ниво)

За реализацију активности предвиђених Локалним акционим планом планиран је укупан годишњи буџет у износу од **6.000,00 КМ**.

Средства су намијењена спровођењу активности усмјерених на унапређење превентивне здравствене заштите жена, повећање доступности превентивних прегледа, рано откривање малигних обољења и подизање свијести о значају редовних здравствених контрола.

Посебан приоритет представља организација доласка мобилног мамографа на подручје општине Невесиње, чиме ће се женама омогућити доступнији мамографски прегледи, без потребе за одласком у удаљене здравствене установе. Планирано је да се ова активност организује најмање једном годишње и да обухвати најмање 50 жена.

Поред тога, средства ће бити усмјерена на организацију теренских едукативних активности у мјесним заједницама, информисање становништва путем промотивних материјала и локалних медија, као и покривање неопходних административних трошкова реализације Плана.

Основни извор финансирања је буџет Општине Невесиње, из којег се планирана средства преносе Удружењу жена „Херцеговка“, као носиоцу реализације активности, у складу са важећим прописима и утврђеним процедурама финансирања.

Реализација активности заснива се на сарадњи локалне самоуправе, здравствених установа, организација цивилног друштва и других заинтересованих партнера. Додатна финансијска и нефинансијска подршка може се обезбиједити путем донација, спонзорстава и партнерских пројеката.

Годишњи буџет по планираним активностима

Р. бр.	Назив активности	Носилац активности	Годишњи износ (КМ)
1.	Организација доласка и рада мобилног мамографа најмање једном годишње, за најмање 50 жена	Удружење жена „Херцеговка“	3.500,00
2.	Организација теренских едукација, информативних активности и инфо-штандова у мјесним заједницама	Удружење жена „Херцеговка“	1.700,00
3.	Израда и штампа информативно-едукативних брошура и летака, као и закуп радијског простора	Удружење жена „Херцеговка“	400,00
4.	Административни и организациони трошкови реализације Плана	Удружење жена „Херцеговка“	400,00
5.	Организација гинеколошких прегледа једне суботе мјесечно, у сарадњи са надлежном здравственом установом	Удружење жена „Херцеговка“, у сарадњи са здравственом установом	0,00*
	УКУПНО		**6.000,00**

ГЛАВА V: МЕХАНИЗАМ МОНИТОРИНГА, ЕВАЛУАЦИЈЕ И ИЗВЈЕШТАВАЊА

Да би се осигурала потпуна транспарентност и ефикасност трошења средстава те мјерљивост резултата на терену, успоставља се сталан механизам контроле.

1. Формирање Координационог тијела

Након усвајања ЛАП, на приједлог начелника општине, Скупштина општине Невесиње именоваће Координационо тијело за превенцију карцинома грлића материце и дојке општине Невесиње. Ово тијело бројаће шест чланова и састојаће се од:

- Представника Одјељења за привреду, финансије и друштвене дјелатности општине Невесиње (Предсједник тијела).
- Представника одбора за здравље у општини Невесиње
- Начелника или овлаштеног љекара гинеколошке амбуланте Дома здравља или Болнице Невесиње
- Представнице Удружења жена „Херцеговка“ Невесиње.
- Представника Центра за социјални рад Невесиње.

- Представника средњишколског центра Алекса Шантић Невесиње

Основни задаци Координационог тијела су:

- праћење спровођења активности предвиђених Локалним акционим планом;
- координација сарадње између локалне самоуправе, здравствених установа, Удружења жена „Херцеговка“ и других партнера;
- праћење остваривања утврђених индикатора успјешности;
- разматрање периодичних извјештаја носилаца активности;
- идентификовање проблема и предлагање мјера за унапређење реализације Плана;
- разматрање потреба за додатним финансијским средствима и предлагање приоритета за наредну годину;
- припрема обједињеног годишњег извјештаја о реализацији Локалног акционог плана.

Координационо тијело састаје се најмање једном годишње, а по потреби и чешће, ради разматрања напретка у реализацији активности.

Удружење жена „Херцеговка“ представља носиоца организације и реализације активности финансираних из буџета Општине Невесиње, док здравствене установе обезбјеђују стручну подршку и спроводе здравствене услуге у оквиру својих надлежности и расположивих капацитета.

2. Индикатори успјешности (KPI - Key Performance Indicators)

Успјешност имплементације Локалног акционог плана пратит ће се на крају сваке календарске године кроз сљедеће мјерљиве параметре:

- **Квантитативни индикатори:**
    - Укупан број жена које су обавиле ПАПА тест у склопу акције (циљ: минимално 600 жена годишње).
    - Број успјешно реализованих теренских трибина у сарадњи са удружењем „Херцеговка“ (циљ: минимално 6 годишње).
    - Број вакцинисане дјеце против ХПВ-а на локалном нивоу (циљ: раст од 20% на годишњем нивоу).

- **Квалитативни индикатори:**
    - повећање нивоа информисаности жена о значају превентивних прегледа и раног откривања карцинома грлића материце и дојке;
    - смањење страха, стигме и других препрека за обављање превентивних прегледа;
    - повећање заинтересованости жена за редовне гинеколошке и мамографске прегледе;
    - побољшање доступности превентивних здравствених услуга женама из удаљених и руралних мјесних заједница.

Степен информисаности и ставови жена о превентивним прегледима пратиће се путем кратких анонимних анкетних упитника које ће Удружење жена „Херцеговка“ спроводити током едукативних активности.

Као дугорочни показатељ утицаја Плана пратиће се, уколико су доступни поуздани и упоредиви подаци, и удио новооткривених случајева карцинома грлића материце и дојке у узнапредовалим стадијумима болести (III и IV стадијум).

Овај показатељ неће се користити као непосредно мјерило годишње успјешности појединачних активности, већ за сагледавање дугорочних трендова у здравственом стању становништва.

3. Протокол извјештавања и правдање средстава

Удружење жена „Херцеговка“ из Невесиња, као прималац буџетских средстава, обавезно је да Општини Невесиње доставља финансијске и наративне извјештаје о реализацији активности и

намјенском утрошку додјељених средстава у складу са Правилником о интерним контролама Општине Невесиње.

Финансијски извјештај садржи преглед одобрених, утрошених и неутрошених средстава по буџетским ставкама, уз одговарајућу финансијску документацију.

Наративни извјештај обухвата опис реализованих активности, остварене резултате, број обухваћених корисника, достигнуте индикаторе, уочене проблеме и препоруке за унапређење активности.

ЈЗУ Дом здравља Невесиње и ЈЗУ Болница Невесиње достављају Координационом тијелу податке и извјештаје о активностима у чијој су реализацији учествовали. Финансијске извјештаје о утрошку грант средстава достављају само уколико су им таква средства непосредно додијељена.

Координационо тијело врши обједињавање података и сваке године, најкасније до 31. марта текуће године за претходну календарску годину, подноси Годишњи извјештај о реализацији Локалног акционог плана Начелнику општине и Скупштини општине Невесиње, ради разматрања и усвајања у складу са надлежностима и процедурама Општине.

РЕПУБЛИКА СРПСКА
ОПШТИНА НЕВЕСИЊЕ
СКУПШТИНА ОПШТИНЕ **ПРЕДСЈЕДНИК СО**
Број: 01- 013-____/26 **Момчило Вукотић**
Датум: _____.2026. године